

ACTA SYNODALIA SACROSANCTI CONCILII OECUMENICI VATICANI II

Constitutio dogmatica “Lumen gentium”

Caput VIII

Interventi e testi di p. Alfonso M. Montà (*Acta Synodalia*, III, I, p. 530-536), di Mons. Bernardo M. Cazzaro (*Acta Synodalia*, III, II, p. 106), di Mons. Giocondo M. Grotti (*Acta Synodalia*, III, II, p.121-134).

Inoltre, i 15 “Modi”, preparati dai Servi di Maria, dei quali cinque accolti e introdotti nel testo finale del capitolo VIII.

Il blocchetto dei «modi» diffuso tra i Padri conciliari portava, quasi come frontespizio, la seguente dicitura:

PATRES CONCILIARES ORDINIS SERVORUM BEATAE MARIAE VIRGINIS ROGANT TE, VENERABILE PATER, UT SINGULOS HOS «MODOS» CONSIDERES, INTUITO SUFFRAGATIONIS CRASTINA DIE PERAGENDAE.

Romae, die 27 Octobris 1964.
Piazza S. Marcello al Corso, 5

Li cito dal manoscritto servitano.

Aggiungo la *expensio votorum* dagli *Acta Synodalia*, III, VIII, p. 151-171.

SACROSANCTUM OECUMENICUM CONCILIUM
VATICANUM SECUNDUM

SCHEMA CONSTITUTIONIS
DE ECCLESIA

(Sub secreto)

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
MCMLXIV

CAPUT VIII

(VEL CAP. VII)

DE BEATA MARIA VIRGINE DEIPARA
IN MYSTERIO CHRISTI ET ECCLESIAE

Textus prior

48. [PROOEMIUM]

[*De B. Virgine in mysterio Christi*]. Benignissimus et sapientissimus Deus, mundi redemptionem complere volens, « ubi venit plenitudo temporis, misit Filium suum, factum ex muliere, ... ut adoptionem filiorum reciperemus » (Gal. 4, 4). « Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelis, et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine ». Quod salutis divinum mysterium nobis revelatur et continuatur in Ecclesia, quam Dominus ut corpus suum constituit, et in quo fideles Christum Caput adorantes atque cum omnibus sanctis Eius communicantes, memoriam etiam venerentur oportet « in primis gloriosae semper Virginis Mariae, Genitricis Dei et Domini nostri Iesu Christi ».

[*De B. Virgine et Ecclesia*]. Virgo enim Maria, quae Angelo nuntiante Verbum Dei corde et corpore suscepit et Vitam mundo protulit, ut vera Mater Dei ac Redemptoris agnoscitur et honoratur. A Filio suo sublimiore modo redempta Eique arcto et indissolubili vinculo unita, hac summa dignitate ditatur ut sit Genitrix Dei Filii, praedilecta filia Patris et sacrarium Spiritus Sancti, quo eximiae gratiae dono omnibus aliis creaturis, coelestibus et terrestribus, longe antecellit. Simul autem cum omnibus hominibus salvandis in stirpe

Textus emendatus

52. (olim n. 48). PROOEMIUM

[*De B. Virgine in mysterio Christi*] (A). Benignissimus et sapientissimus Deus, mundi redemptionem complere volens, « ubi venit plenitudo temporis, misit Filium suum, factum ex muliere, ... ut adoptionem filiorum reciperemus » (Gal. 4, 4). « Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelis, et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine » (1). Quod salutis divinum mysterium nobis revelatur et continuatur in Ecclesia, quam Dominus ut corpus suum constituit, et in qua fideles Christo Capiti adhaerentes atque cum omnibus sanctis Eius communicantes, memoriam etiam venerentur oportet « in primis gloriosae semper Virginis Mariae, Genitricis Dei et Domini nostri Iesu Christi » (2).

[*De B. Virgine et Ecclesia*] (B). Virgo enim Maria, quae Angelo nuntiante Verbum Dei corde et corpore suscepit et Vitam mundo protulit, ut vera Mater Dei ac Redemptoris agnoscitur et honoratur. A Filio suo sublimiore modo redempta Eique arcto et indissolubili vinculo unita, hoc summo munere ac dignitate ditatur ut sit Genitrix Dei Filii, ideoque praedilecta filia Patris necnon sacrarium Spiritus Sancti, quo eximiae gratiae dono omnibus aliis creaturis, coelestibus et terrestribus, longe antecellit. Simul autem cum omnibus hominibus

Textus prior

Adam invenitur coniuncta, immo « cooperata est caritate ut fideles in Ecclesia, nascerentur, qui huius Capitis membra sunt ». Quapropter etiam ut supereminens prorsusque singulare membrum Ecclesiae necnon eius in fide et caritate typus et exemplar spectatissimum salutatur eamque Catholica Ecclesia, a Spiritu Sancto edocta, filiali pietatis affectu prosequi semper professsa est.

[*Intentum Concilii*]. Ideo Sacrosancta Generalis Synodus, doctrinam de Ecclesia, in qua divinus Redemptor salutem operatur, exponens, illustrare sedulo intendit tum munus Beatae Virginis in mysterio Incarnati Verbi et Corporis Mystici, tum hominum redemptorum officia erga Deiparam, matrem Christi et fidelium, quin tamen in animo habeat completam de Maria proponere doctrinam, neque quaestiones labore theologorum nondum ad plenam lucem perductas dirimere. Servantur itaque in suo iure sententiae, quae in scholis catholicis, *sub ductu Magisterii*, libere proponuntur de Illa, quae in Sancta Ecclesia locum occupat post Christum altissimum nobisque maxime propinquum.

49. [DE MUNERE B. VIRGINIS
IN OECONOMIA SALUTIS]

[*De Matre Messiae in Vetere Testamento*]. Sacrae Litterae Veteris Novique Testamenti et veneranda Traditio munus Matris Salvatoris in salutis oeconomia modo magis magisque dilucido describunt et veluti conspiciendum proponunt. Et quidem ab initio historiae salutis in libris Veteris Testamenti descriptae, qua Christi in mundum adventus lento gradu praeparatur, clarius pedetentim in apuricum profertur figura Mulieris, matris Redemptoris, praesertim si primaeva documenta sub luce ulterioris et plenae revelationis consi-

Textus emendatus

salvandis in stirpe Adam invenitur coniuncta, immo « cooperata est caritate ut fideles in Ecclesia nascerentur, qui huius Capitis membra sunt » (3). Quapropter etiam ut supereminens prorsusque singulare membrum Ecclesiae necnon eius in fide et caritate typus et exemplar spectatissimum salutatur eamque Catholica Ecclesia, a Spiritu Sancto edocta, filiali pietatis affectu *se* prosequi semper professsa est.

[*Intentum Concilii*] (C). Ideo Sacrosancta Generalis Synodus, doctrinam de Ecclesia, in qua divinus Redemptor salutem operatur, exponens, illustrare sedulo intendit tum munus Beatae Virginis in mysterio Incarnati Verbi et Corporis Mystici, tum hominum redemptorum officia erga Deiparam, matrem Christi et fidelium, quin tamen in animo habeat completam de Maria proponere doctrinam, neque quaestiones labore theologorum nondum ad plenam lucem perductas dirimere. Servantur itaque in suo iure sententiae, quae in scholis catholicis libere proponuntur de Illa, quae in Sancta Ecclesia locum occupat post Christum altissimum nobisque maxime propinquum (4).

53. (olim n. 49). DE MUNERE B. VIRGINIS
IN OECONOMIA SALUTIS (A)

[*De Matre Messiae in Vetere Testamento*] (B). Sacrae Litterae Veteris Novique Testamenti et veneranda Traditio munus Matris Salvatoris in salutis oeconomia modo magis magisque dilucido describunt et veluti conspiciendum proponunt. Et quidem ab initio historiae salutis in libris Veteris Testamenti descriptae, qua Christi in mundum adventus lento gradu praeparatur, clarius pedetentim in apuricum profertur figura Mulieris, matris Redemptoris, si primaeva documenta, *ut oportet*, sub luce ulterioris et plenae revelationis conside-

derantur, qualiter in Ecclesia leguntur. Ita iam propheticè praevideatur in promissione, lapsis in peccatum primis parentibus data, de victoria super serpentem (cf. Gen. 3, 15). Haec est Virgo quae concipiet et pariet Filium, cuius nomen vocabitur Emmanuel (Is. 7, 14; cf. Mt. 1, 22-23). *Haec est parturiens, quae pariet tempore quo ex Bethlehem egredietur qui sit dominator in Israël* (Michea, 5, 2-3). Ipsa praecellit inter humiles ac pauperes Domini, qui salutem cum fiducia ab Eo sperant et accipiunt. In Ipsa tandem, post diuturnam expectationem promissionis, complentur tempora et nova instauratur Oeconomia, quando Filius Dei humanam naturam assumpsit, ut mysteriis carnis suae hominem a peccato liberaret.

[*De Maria in Annuntiatione*]. Incarnationem vero Filii sui, Pater non antea perfecit, quam praedestinatae eius matris acceptatio praecessisset, ut quemadmodum femina contulit ad mortem, ita etiam conferret ad vitam. Quoniam autem Beatissima Virgo haud minor poterat esse quam Dei Matrem decebat, mirum non est apud Sanctos Patres usum invaluisse quo Deiparam appellarunt totam sanctam et ab omni peccato naevo seu labe immunem, quasi a Spiritu Sancto plasmata novamque creaturam formatam. Perfectissimae itaque sanctitatis splendoribus a primo instante suae conceptionis ditata, Nazarethana Virgo ab Angelo nuntiante, Dei mandato, ut « gratia plena » salutatur (cf. Lc. 1, 28), et coelesti nuntio ipsa respondet: « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum » (Lc. 1, 38). Ita Maria, filia Adam, verbo divino consentiens, facta est mater Iesu, unici Mediatoris, ac salvificam voluntatem Dei, pleno corde et nullo retardata peccato, complectens, semetipsam ut Domini ancillam personae et operi Filii sui totaliter devovit, sub Ipso et cum Ipso,

rantur, qualiter in Ecclesia leguntur. Ita iam propheticè *adumbratur* in promissione, lapsis in peccatum primis parentibus data, de victoria super serpentem (cf. Gen. 3, 15). Haec est Virgo quae concipiet et pariet Filium, cuius nomen vocabitur Emmanuel (Is. 7, 14; Mt. 1, 22-23; cf. Michea, 5, 2-3). Ipsa praecellit inter humiles ac pauperes Domini, qui salutem cum fiducia ab Eo sperant et accipiunt. *Cum* Ipsa tandem, post diuturnam expectationem promissionis, complentur tempora et nova instauratur Oeconomia, quando Filius Dei humanam naturam assumpsit, ut mysteriis carnis suae hominem a peccato liberaret.

[*De Maria in Annuntiatione*] (C). *Voluit autem misericordiarum Pater, ut acceptatio praedestinatae matris incarnationem praecederet, ut sic, quemadmodum femina contulit ad mortem, ita etiam conferret ad vitam. Quoniam autem Beatissima Virgo haud minor poterat esse quam Dei Matrem decebat (5), mirum non est apud Sanctos Patres usum invaluisse quo Deiparam appellarunt totam sanctam et ab omni peccato naevo seu labe immunem, quasi a Spiritu Sancto plasmata novamque creaturam formatam (6). Singularis prorsus sanctitatis splendoribus a primo instante suae conceptionis ditata, Nazarethana Virgo ab Angelo nuntiante, Dei mandato, ut « gratia plena » salutatur (cf. Lc. 1, 28), et coelesti nuntio ipsa respondet: « Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum » (Lc. 1, 38). Ita Maria, filia Adam, verbo divino consentiens, facta est mater Iesu, unici Mediatoris, ac salvificam voluntatem Dei, pleno corde et nullo retardata peccato, complectens, semetipsam ut Domini ancillam personae et operi Filii sui totaliter devovit, sub Ipso et cum Ipso, omni-*

Textus prior

omnipotentis Dei gratia, mysterio redemptionis inserviens. Merito igitur SS. Patres Mariam non mere passive a Deo adhibitam, sed libera fide et oboedientia humanae saluti cooperantem censebant. Ipsa enim, ut ait S. Irenaeus, « oboediens et sibi et universo generi humano causa facta est salutis ». Unde Patres antiqui in praedicatione sua asserere solebant: « Hevae inoboedientiae nodum solutionem accepisse per oboedientiam Mariae; quod alligavit virgo Heva per incredulitatem, hoc virginem Mariam solvisse per fidem »; « per virginem Hevam mortem, per Virginem vel de virgine Maria vitam apparuisse », et comparatione cum Heva instituta, Mariam « matrem viventium » appellare, et quasi in proverbium proferre: « mors per Hevam, vita per Mariam ».

[*De B. Virgine et Iesu infante*]. Haec autem Matris cum Filio in opere salutari coniunctio a tempore virginalis conceptionis Christi ad Eius usque mortem manifestatur; in primis quidem cum Maria, exsurgens cum festinatione ad visitandam Elisabeth, ab ea ob fidem suam in salutem promissam beata salutatur (cf. Lc. 1, 42); in nativitate vero, cum Deipara Filium suum primogenitum, qui virginalem eius integritatem non minuit sed sacravit, pastoribus et Magis laetabunda ostendit. Cum vero Eum in templo, dono pauperum oblato, Domino praesentavit, audivit Simeonem simul praenuntiantem Filium futurum contradictionis signum et matris animam gladium pertransiturum, ut revelarentur ex multis cordibus cogitationes (cf. Lc. 2, 34-35).

Textus emendatus

potentis Dei gratia, mysterio redemptionis inserviens. Merito igitur SS. Patres Mariam non mere passive a Deo adhibitam, sed libera fide et oboedientia humanae saluti cooperantem censebant. Ipsa enim, ut ait S. Irenaeus, « oboediens et sibi et universo generi humano causa facta est salutis » (7). Unde Patres antiqui in praedicatione sua asserere solebant: « Hevae inoboedientiae nodum solutionem accepisse per oboedientiam Mariae; quod alligavit virgo Heva per incredulitatem, hoc virginem Mariam solvisse per fidem » (8); « per virginem Hevam mortem, per Virginem vel de virgine Maria vitam apparuisse » (9), et comparatione cum Heva instituta, Mariam « matrem viventium » appellare (10), et quasi in proverbium proferre: « mors per Hevam, vita per Mariam » (11).

[*De B. Virgine et Iesu infante*] (D). Haec autem Matris cum Filio in opere salutari coniunctio a tempore virginalis conceptionis Christi ad Eius usque mortem manifestatur; in primis quidem cum Maria, exsurgens cum festinatione ad visitandam Elisabeth, ab ea ob fidem suam in salutem promissam beata salutatur et praecursor in sinu matris sanctificatur (cf. Lc. 1, 41-45); in nativitate vero, cum Deipara Filium suum primogenitum, qui virginalem eius integritatem non minuit sed sacravit (12), pastoribus et Magis laetabunda ostendit. Cum vero Eum in templo, dono pauperum oblato, Domino praesentavit, audivit Simeonem simul praenuntiantem Filium futurum contradictionis signum et matris animam gladium pertransiturum, ut revelarentur ex multis cordibus cogitationes (cf. Lc. 2, 34-35). *Puerum Iesum deperditum ac cum dolore quaesitum, parentes eius in templo invenerunt in his quae Patris Eius erant occupatum; verbaque Eius non intellexerunt, sed mater Eius omnia haec in corde suo meditabunda conservabat* (cf. Lc. 2, 41-51).

Textus prior

[*De B. Virgine in ministerio publico Iesu*].
 Durante autem vita publica Iesu, signanter
 apparet, in initio quidem, cum ad nuptias in
 Cana Galilaeae, misericordia permota, primum
 signum effusionis gratiae messianicae interces-
 sione sua induxit (cf. Io. 2, 1-11). In decursu
 praedicationis Eius accepit verba quibus Filius,
 Regnum ultra rationes et vincula carnis et san-
 guinis extollens, audientes et custodientes ver-
 bum Dei, sicut ipsa fideliter faciebat (cf. Lc. 10
 2, 19 et 51), beatos proclamavit (cf. Mc. 3, 35
 par. Lc. 11, 27-28). Maxime vero Matris cum
 Filio indesinens unio tunc enituit, cum iuxta
 crucem non sine divino consilio stetit (cf. Io.
 19, 25), vehementer cum Unigenito suo con-
 doluit, Eius sacrificio materno animo se socia-
 vit, victimam de se genitam cum Ipso et per
 Ipsum perlibenter offerens; cumque demum
 ab eodem Christo Iesu in cruce moriente uti
 mater discipulo, fidelium figurae, data est (cf.
 Io. 19, 26-27).

[*De B. Virgine post ascensionem Iesu*].
 Quoniam vero humanae salutis sacramentum
 non ante perficeretur quam promissus a Chri-
 sto Spiritus die Pentecostes effunderetur, Ma-
 riam inter mulieres, una cum Apostolis et fra-
 tribus Domini in oratione videmus perseveran-
 tem (cf. Act. 1, 14), suisque quoque precibus
 implorantem donum Spiritus, qui in Annun-
 tiatione ipsam iam obumbraverat. Denique Im-
 maculata Virgo, expleto terrestri vitae cursu,
 corpore et anima ad coelestem gloriam as-
 sumpta ac universorum Regina a Domino con-
 stituta est, ut plene conformaretur Filio suo,
 Domino dominantium ac peccati mortisque
 victori.

Textus emendatus

[*De B. Virgine in ministerio publico Iesu*]
 (E). Durante vita publica Iesu, Mater Eius
 signanter apparet, in initio quidem, cum ad nup-
 tias in Cana Galilaeae, misericordia permota,
 primum signum effusionis gratiae messianicae
 intercessione sua induxit (cf. Io. 2, 1-11). In
 decursu praedicationis Eius accepit verba, qui-
 bus Filius, Regnum ultra rationes et vincula
 carnis et sanguinis extollens, audientes et cu-
 stodientes verbum Dei, sicut ipsa fideliter fa-
 ciebat (cf. Lc. 2, 19 et 51), beatos proclamavit
 (cf. Mc. 3, 35 par. Lc. 11, 27-28). Maxime
 vero Matris cum Filio indesinens unio tunc eni-
 tuit, cum iuxta crucem non sine divino con-
 silio stetit (cf. Io. 19, 25), vehementer cum
 Unigenito suo condoluit, sacrificio Eius se ma-
 terno animo sociavit, victimae de se genitae
 immolationi amanter consentiens; cumque de-
 mum ab eodem Christo Iesu in cruce moriente
 uti mater discipulo, fidelium figurae, data est
 (cf. Io. 19, 26-27) (13).

[*De B. Virgine post Ascensionem Iesu*]
 (F). Cum vero Deo placuerit humanae salutis
 sacramentum non ante *manifestare* quam pro-
 missum a Christo Spiritum effunderet, *Aposto-
 los videmus ante diem Pentecostes « perseve-
 rantes unanimiter in oratione cum mulieribus,
 et Maria matre Iesu et fratribus Eius »* (Act.
 1, 14), Mariam quoque precibus *suis* implo-
 rantem donum Spiritus, qui in Annuntiatione
 ipsam iam obumbraverat. Denique Immacu-
 lata Virgo, *ab omni originalis culpa labe prae-
 servata immunis* (14), expleto terrestri vitae
 cursu, corpore et anima ad coelestem gloriam
 assumpta est (15), ac *tamquam universorum
 Regina a Domino exaltata*, ut plene conforma-
 retur Filio suo, Domino dominantium (cf.
 Apoc. 19, 16) ac peccati mortisque victori (16).

Textus prior

50. [DE B. VIRGINE ET ECCLESIA]

[*De Maria ut ancilla Domini Redemptoris*]. Cum itaque Beata Virgo, ab aeterno una cum divini Verbi incarnatione tamquam mater Dei et mater hominum praedestinata, divinae providentiae consilio, his in terris pro Christo Redemptore fuerit generosa et humilis « ancilla Domini » (vel: generosa socia), hanc ob causam mater gratiae nobis exstitit et a Filio suo ne in coelesti Ierusalem quidem divulsa est, quippe quae non desinit intercessione sua aeternae salutis dona nobis conciliare. Nam Virgo, regnum beatitudinis ingressa, munus suum in mysterio salutis hominum non deposuit. Sic eius in ordine gratiae cooperatio et mediatio (vel: in ordine gratiae maternitas) indesinenter perdurat, inde a consensu quem in initio divinae redemptionis consilio praebuit, quemque sub cruce incunctanter sustinuit usque ad perpetuam omnium electorum consummationem. Materna sua caritate de filiis suis adhuc peregrinantibus et contra peccatum luctantibus curat, donec ad felicem patriam perducantur.

Unicus sane est Mediator noster secundum absolutam verborum Apostoli significationem: « Unus enim Deus, unus et Mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus » (1 Tim. 2, 5-6). At Mariae maternum munus hanc Christi unicam mediationem non obscurat vel minuit, sed in immensum extollit. Omnis enim salutaris beatae Virginis influxus in homines non ex aliqua rei necessitate, sed ex beneplacito divino exoritur et ex superabundantia meritorum Christi profluit, Eius mediationi innititur, ab illa omnino dependet, ex eademque totam virtutem haurit.

Ecclesia etenim nullam mediationem inter Deum et homines agnovit, quae non ab unico

Textus emendatus

54. (olim n. 50).

DE BEATA VIRGINE ET ECCLESIA

[*De Maria ut ancilla Domini Redemptoris*]

(A). Unicus est Mediator noster secundum absolutam verborum Apostoli significationem: « Unus enim Deus, unus et Mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus » (1 Tim. 2, 5-6). Mariae autem maternum munus hanc Christi unicam mediationem nullo modo obscurat nec minuit, sed extollit. Omnis enim salutaris Beatae Virginis influxus in homines non ex aliqua rei necessitate, sed ex beneplacito divino exoritur et ex superabundantia meritorum Christi profluit, Eius mediationi innititur, ab illa omnino dependet, ex eademque totam virtutem haurit; *directam vero unionem credentis cum Christo in uno corpore nullo modo impedit sed fovet.*

(B) Cum itaque Beata Virgo ab aeterno una cum divini Verbi incarnatione tamquam Mater Dei et Mater hominum praedestinata, divinae Providentiae consilio, his in terris pro Christo Redemptore fuerit humilis « ancilla Domini » et singulariter prae aliis generosa socia, hanc ob causam mater nobis in ordine gratiae exstitit. *Christum concipiendo, generando, alendo, in templo Patri offerendo, Filioque suo in cruce morienti compatiendo, operi Salvatoris singulari prorsus modo cooperata est, oboedientia, fide et flagrante caritate, ad vitam animarum supernaturalem restaurandam.*

(C) Eius autem in gratiae oeconomia maternitas indesinenter perdurat, inde a consensu quem in Annuntiatione fideliter praebuit, quemque sub cruce incunctanter sustinuit, usque ad perpetuam omnium electorum consummationem. *In coelis enim assumpta salutiferum hoc munus non deposuit, sed multiplici intercessione sua mirum in modum pergit in aeternae salutis donis nobis conciliandis* (17). Ma-

Textus prior

Mediatore Christo pendeat aut Eiusdem mediationi quidquam adiciat.

[*De Maria, Ecclesiae typo ut Virgine et Matre*]. Beata autem Virgo divinae maternitatis dono et munere, quo cum Filio Redemptore unitur, suisque singularibus privilegiis, etiam cum Ecclesia intime coniungitur: Deipara, ut iam docebat S. Ambrosius, est Ecclesiae typus. In mysterio enim Ecclesiae, quae iure mater vocatur et virgo, Beata Virgo Maria praecessit, eminenter et singulariter tum virginis tum matris exemplar praebens. Credens enim et oboediens, ipsum Filium Patris in terris genuit, et quidem viri nescia, Spiritu Sancto obumbrata, tamquam nova Heva, non serpenti antiquo, sed Dei nuntio praestans fidem, nullo dubio adulteratam. Filium autem peperit primogenitum in multis fratribus (Rom. 8, 29), fidelibus nempe, ad quos gignendos et educandos materno amore cooperatur.

Iamvero Ecclesia, eius arcanam sanctitatem contemplando et caritatem imitando, voluntatem Patris fideliter adimplendo, et ipsa fit mater: in baptismo enim filios, de Spiritu Sancto conceptos et ex Deo natos, ad vitam novam et immortalem generat. Et ipsa est virgo, quae fidem Sponso datam integre et pure servat, et « imitans Domini sui matrem, quoniam corpore non potuit, mente tamen et mater est et virgo ».

Textus emendatus

terna sua caritate *de fratribus Filii* sui adhuc peregrinantibus et contra peccatum luctantibus curat, donec ad felicem patriam perducantur. Propterea B. Maria Virgo in Ecclesia, praeterquam aliis, etiam titulo *Mediatricis* condecorari consuevit. Quod tamen ita intelligendum est, ut *dignitati et efficacitati Christi* unius Mediatoris nihil *deroget*, nihil *superaddat* (18).

(D) *Tale autem munus Mariae Ecclesia profiteri non dubitat, iugiter experitur et fidelium cordi commendat, ut hoc materno fulti praesidio Mediatori ac Salvatore intimius adhaereant.*

[*De Maria, Ecclesiae typo ut Virgine et Matre*] (E). Beata autem Virgo divinae maternitatis dono et munere, quo cum Filio Redemptore unitur, suisque singularibus *gratiis et muneribus*, etiam cum Ecclesia intime coniungitur: Deipara, ut iam docebat S. Ambrosius, est Ecclesiae typus *in ordine fidei, caritatis et perfectae cum Christo unionis* (19). In mysterio enim Ecclesiae, quae iure mater vocatur et virgo, Beata Virgo Maria praecessit, eminenter et singulariter tum virginis tum matris exemplar praebens (20). Credens enim et oboediens, ipsum Filium Patris in terris genuit, et quidem viri nescia, Spiritu Sancto obumbrata, tamquam nova Heva, non serpenti antiquo, sed Dei nuntio praestans fidem, nullo dubio adulteratam. Filium autem peperit, *quem Deus posuit* primogenitum in multis fratribus (Rom. 8, 29), fidelibus nempe, ad quos gignendos et educandos materno amore cooperatur.

Iamvero Ecclesia, eius arcanam sanctitatem *contemplans* et caritatem *imitans*, voluntatemque Patris fideliter *adimplens, per verbum Dei fideliter susceptum* et ipsa fit mater: *praedicatione enim ac baptismo* filios, de Spiritu Sancto conceptos et ex Deo natos, ad vitam novam et immortalem generat. Et ipsa est virgo, quae fidem Sponso datam integre et pure servat, et

Textus prior

[*De Mariae virtutibus, ab Ecclesia imitandis*]. Dum autem Ecclesia in Beatissima Virgine ad perfectionem iam attingat, qua sine macula et ruga existit (cf. Eph. 5, 27), Christifideles nituntur ut devincentes peccatum in sanctitate crescant; ideoque oculos suos ad Mariam attollunt, quae toti electorum communitati tamquam exemplar virtutum prae-fulget. Ecclesia de Ea pie recogitans Eamque in lumine Verbi hominis facti contemplans, in summum incarnationis mysterium venerabunda penitus intrat, Sponsoque suo magis magisque conformatur. Maria enim, quae, in historiam salutis intrinsecus ingressa, maxima fidei placita in se quodammodo unit et reverberat, cum praedicatur, ad Filium suum Eiusque sacrificium atque ad amorem Patris credentes advocat. Ecclesia vero, gloriam Christi prosequens, praecelesae suae Figurae similior efficitur, continuo progrediens in fide, oboedientia, caritate, patientia, imprimis autem in divina voluntate exquirenda et obsequenda.

51. [DE CULTU BEATAE VIRGINIS IN ECCLESIA]

[*De natura et fundamento cultus*]. Maria, qua post Filium maior non est, utpote Dei Mater, quae mysteriis Christi non adfuit tantum, sed interfuit, speciali cultu ab Ecclesia merito honoratur. Et sane ab antiquissimis temporibus Beata Virgo sub titulo « Deiparae » colitur, sub cuius praesidium fideles in cunctis periculis suis deprecantes confugiunt. Inde praesertim ab Ephesina Synodo cultus populi Dei erga Mariam mirabiliter crebuit in veneratione et dilectione, in invocatione et imitatione, secundum ipsius verba prophetica: « Beatam me di-

Textus emendatus

« imitans Domini sui matrem, quoniam corpore non potuit, mente tamen et mater est et virgo » (21).

[*De Mariae virtutibus, ab Ecclesia imitandis*] (F). Dum autem Ecclesia in Beatissima Virgine ad perfectionem iam attingat, qua sine macula et ruga existit (cf. Eph. 5, 27), Christifideles nituntur, ut devincentes peccatum in sanctitate crescant; ideoque oculos suos ad Mariam attollunt, quae toti electorum communitati tamquam exemplar virtutum prae-fulget. Ecclesia de Ea pie recogitans Eamque in lumine Verbi hominis facti contemplans, in summum incarnationis mysterium venerabunda penitus intrat, Sponsoque suo magis magisque conformatur. Maria enim, quae, in historiam salutis intrinsecus ingressa, maxime fidei placita in se quodammodo unit et reverberat, cum praedicatur, ad Filium suum Eiusque sacrificium atque ad amorem Patris credentes advocat. Ecclesia vero, gloriam Christi prosequens, praecelesae suae Figurae similior efficitur, continuo progrediens in fide, oboedientia, caritate, patientia, imprimis autem in divina voluntate exquirenda et obsequenda.

55. (olim n. 51).

DE CULTU BEATAE VIRGINIS IN ECCLESIA

[*De natura et fundamento cultus*] (A). Maria, per gratiam Dei post Filium prae omnibus angelis et hominibus exaltata, utpote Dei Mater, quae mysteriis Christi non adfuit tantum, sed interfuit, speciali cultu ab Ecclesia merito honoratur. Et sane ab antiquissimis temporibus Beata Virgo sub titulo « Deiparae » colitur, sub cuius praesidium fideles in cunctis periculis suis deprecantes confugiunt (22). Inde praesertim ab Ephesina Synodo cultus populi Dei erga Mariam mirabiliter crebuit in veneratione et dilectione, in invocatione et imi-

Textus prior

cent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est » (Lc. 1, 48). Qui quidem cultus, prout in Ecclesia semper exstitit, singularis omnino quamquam est, essentialiter differt a cultu adorationis, qui Verbo incarnato aeque ac Patri et Spiritui Sancto exhibetur, eidemque potissimum favet. Varias enim formas pietatis erga Dei Genitricem, quas Ecclesia intra limites sanae et orthodoxae doctrinae, pro temporum et locorum conditionibus et pro indole ingenioque fidelium approbavit, id efficiunt ut, dum Mater honoratur, Filius, propter quem omnia (1 Cor. 3, 23; Col. 1, 15-16; Hebr. 2, 10) et in quo aeterno Patri complacuit omnem plenitudinem inhabitare (Col. 1, 19), rite noscatur, ametur, glorificetur, Eiusque mandata servantur. Et per Christum, qui « via et veritas et vita » est (Io. 14, 6), homines ad Dei Patris cognitionem supremamque adorationem perducuntur.

[*De spiritu praedicationis et cultus*]. Hanc catholicam doctrinam Sacrosancta Synodus consulto docet, simulque omnes Ecclesiae filios admonet ut praxes et exercitia pietatis erga Mariam saeculorum cursu a Magisterio commendata magni faciant et ea quae anteactis temporibus de cultu imaginum Christi, Beatae Virginis et Sanctorum decreta fuere, religiose servant. Theologos autem verbique divini praecones enixe exhortatur, ut ab omni falsa superlacione, quemadmodum et a nimia mentis angustia, in singulari Deiparae dignitate consideranda sedulo abstineant. Studium Sacrae Scripturae, Sanctorum Patrum Ecclesiaeque Doctorum sub ductu Magisterii excolentes, recte illustrent munera et privilegia Beatae Virginis, quae semper Christum spectant, totius veritatis, sanctitatis et pietatis originem. In proponenda veritate talia adhibeant verba, quae Beatam Virginem nullatenus Filio suo aequa-

Textus emendatus

tatione, secundum ipsius verba prophetica: « Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est » (Lc. 1, 48). Qui quidem cultus, prout in Ecclesia semper exstitit, singularis omnino quamquam est, essentialiter differt a cultu adorationis, qui Verbo incarnato aeque ac Patri et Spiritui Sancto exhibetur, eidemque potissimum favet. Varias enim formas pietatis erga Dei Genitricem, quas Ecclesia intra limites sanae et orthodoxae doctrinae, pro temporum et locorum conditionibus et pro indole ingenioque fidelium approbavit, id efficiunt ut, dum Mater honoratur, Filius, propter quem omnia (cf. Col. 1, 15-16) et in quo aeterno Patri complacuit omnem plenitudinem inhabitare (Col. 1, 19), rite noscatur, ametur, glorificetur, Eiusque mandata servantur. Et per Christum, qui « via et veritas et vita » est (Io. 14, 6), homines ad Dei Patris cognitionem supremamque adorationem perducuntur.

[*De spiritu praedicationis et cultus*] (B). Hanc catholicam doctrinam Sacrosancta Synodus consulto docet, simulque omnes Ecclesiae filios admonet, ut *cultum catholicum, praesertim liturgicum, erga Beatam Virginem generose foveant*, praxes autem et exercitia pietatis erga Eam saeculorum cursu a Magisterio commendata magni faciant et ea quae anteactis temporibus de cultu imaginum Christi, Beatae Virginis et Sanctorum decreta fuere, religiose servant (23). Theologos autem verbique divini praecones enixe exhortatur, ut ab omni falsa superlacione, quemadmodum et a nimia mentis angustia, in singulari Deiparae dignitate consideranda sedulo abstineant (24). Studium Sacrae Scripturae, Sanctorum Patrum Ecclesiaeque Doctorum sub ductu Magisterii excolentes, recte illustrent munera et privilegia Beatae Virginis, quae semper Christum spectant, totius veritatis, sanctitatis et pietatis originem.

Textus prior

lem, Ei tamen, Deo sic volente, Filio suo inter omnes Sanctos simillimam praedicent. Meminerint porro fideles veram devotionem neque in quodam momenti affectu, neque in vana quadam credulitate consistere, sed a vera fide
5 procedere, qua ad Dei Genitricis excellentiam agnoscendam adducimur, et ad filialem erga Matrem nostram amorem eiusque virtutum imitationem excitamur.

52. [DE BEATA VIRGINE ET UNITATE]

Sacrosanctae huic Generali Synodo magnum affert gaudium et solatium, etiam inter fratres separatos non deesse, qui Matri Domini ac Salvatoris debitum afferunt honorem, speciatim apud Orientales, qui ad cultum Deiparae semper Virginis fervido impulsu ac devoto animo concurrunt. *Pie quidem credendum est Ipsam, quae in Calvariae loco fideles habuit materna suo cordi commendatos, cunctos homines diligere ac fovere, ut fructibus redemptionis abundantius utantur, illosque praecipue
15 qui nomen Christi invocant, ut tandem in unum gregem sub uno Pastore conveniant. Quamobrem universi christifideles supplicationes instantes ad Matrem Dei et Matrem hominum effundant, ut Ipsa, quae primitiis Ecclesiae precibus suis adstitit, nunc quoque in omnium Sanctorum Communionem apud Filium suum intercedat, donec cunctae familiae populorum, sive christiano nomine decorantur, sive Salvatore suum adhuc ignorant, cum pace et
20 concordia in unum Populum Dei feliciter congregentur.*

Textus emendatus

In proponenda veritate talia adhibeant verba, quae Beatam Virginem nullatenus Filio suo aequalem, *Eam* tamen, Deo sic volente, Filio suo inter omnes Sanctos simillimam praedicent.
5 *Sedulo arceant quaecumque sive in dictis sive in factis fratres seiunctos in errorem circa veram Ecclesiae doctrinam inducere possent.* Meminerint porro fideles veram devotionem neque in sterili et transitorio affectu, neque in vana
10 quadam credulitate consistere, sed a vera fide procedere, qua ad Dei Genitricis excellentiam agnoscendam adducimur, et ad filialem erga Matrem nostram amorem eiusque virtutum imitationem excitamur.

56. (olim nn. 53-52). MARIA, SIGNUM CERTAE SPEI ET SOLATII PEREGRINANTI POPULO DEI

(A) Interim autem Mater Iesu, quemadmodum in caelis corpore et anima iam glorificata, imago et initium est Ecclesiae in futuro saeculo consummandae, ita his in terris, quoad
15 usque advenerit dies Domini (cf. 2 Pt. 3, 10), tamquam signum certae spei et solatii peregrinanti populo Dei praelucet.

(B) Sacrosanctae huic Generali Synodo magnum affert gaudium et solatium, etiam inter fratres separatos non deesse, qui Matri Domini ac Salvatoris debitum afferunt honorem, speciatim apud Orientales, qui ad cultum Deiparae semper Virginis fervido impulsu ac devoto animo concurrunt (25). Universi christifideles supplicationes instantes ad Matrem Dei et Matrem hominum effundant, ut Ipsa, quae primitiis Ecclesiae precibus suis adstitit, nunc quoque in omnium Sanctorum Communionem apud Filium suum intercedat, donec cunctae familiae populorum, sive christiano nomine decorantur, sive Salvatore suum adhuc ignorant, cum pace et concordia in unum Populum Dei feliciter congregentur.

Textus prior

Textus emendatus

53. [MARIA, SIGNUM CERTAE SPEI
ET SOLATII PEREGRINANTI POPULO DEI]

Interim autem Mater Iesu, quemadmodum in caelis corpore et anima iam glorificata, imago et initium est Ecclesiae in futuro saeculo consummandae, ita his in terris, quoadusque advenerit dies Domini (cf. 2 Pt. 3, 10), tamquam signum certae spei et solatii peregrinanti populo Dei praelucet.

Virgo igitur *fidelis*, intercessione sua apud Filium, augeat in nobis fidem et spem futurorum bonorum exemploque suo nos erigat ad caelestia desideria, *quippe qui « non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquiremus »* (Hebr. 13, 14). Virgo *potens*, quae « serpentis caput virgineo pede contrivit », obtineat nobis fortitudinem in bello contra antiquum serpentem. Virgo *prudens*, quae Domini in carnem adventus fuit testis et ministra, impetret nobis in huius mundi tenebris vigilantiam, dum adventum Christi exspectamus gloriosum. Virgo *clemens*, quae humilitatis servitio et caritatis communione Ecclesiae praeivit eique semper praeifulget, suppliciter efflagitet, ut nos post Ipsam ardorem apostolicum pro gloria Filii sui et mundi vita incunctanter expleamus, donec Ecclesia, quae in umbra et tribulatione longe peregrinatur a Domino, demum ad nuptias Dei et Agni in luce et gaudio perveniat.

5

10

15

20

25

Virgo igitur *FIDELIS*, intercessione sua apud Filium, augeat in nobis fidem et spem futurorum bonorum exemploque suo nos erigat ad caelestia desideria. Virgo *POTENS*, quae « serpentis caput virgineo pede contrivit » (26), obtineat nobis fortitudinem in bello contra antiquum serpentem. Virgo *PRUDENS*, quae Domini in carnem adventus fuit testis et ministra, impetret nobis in huius mundi tenebris vigilantiam, dum adventum Christi exspectamus gloriosum. Virgo *CLEMENS*, quae humilitatis servitio et caritatis communione Ecclesiae praeivit eique semper praeifulget, suppliciter efflagitet, ut nos post Ipsam ardorem apostolicum pro gloria Filii sui et mundi vita incunctanter expleamus, donec Ecclesia, quae in umbra et tribulatione longe peregrinatur a Domino, demum ad nuptias Dei et Agni in luce et gaudio perveniat.

NOTAE

Caput VIII (vel Cap. VII)

De Beata Maria Virgine Deipara in Mysterio Christi et Ecclesiae

Ad n. 52.

(1) *Credo* in Missa Romana: Symbolum Constantinopolitanum: MANSI 3, 566. Cf. CONC. EPHESINUM, ib. 4, 1130 (necnon ib. 2, 665 et 4, 1071); CONC. CHALCEDONENSE, ib. 7, 111-116; CONC. CONSTANTINOPOLITANUM II, ib. 9, 375-396.

(2) *Canon Missae Romanae*.

(3) S. AUGUSTINUS, *De S. Virginitate*, 6: PL 40, 399.

(4) Cf. PAULUS PP. VI, *Allocutio in Concilio*, die 4 dec. 1963: AAS 56 (1964) p. 37.

Ad n. 53.

(5) Cf. S. AMBROSIUS, *Epist.* 63, ad Vercell. Ecclesiam, n. 110: PL 16, 1218.

(6) Cf. S. GERMANUS CONST., *Hom. in Annunt. Deiparae*: PG 98, 328 A; *In Dorm.* 2: col. 357. ANASTASIUS ANTIOCH., *Serm. 2 de Annunt.*, 2: PG 89, 1377 AB; *Serm.* 3, 2: col. 1388 C. - S. ANDREAS CRET., *Can. in B. V. Nat.*, 4: PG 97, 1321 B. *In B. V. Nat.*, 1: col. 812 A. *Hom. in dorm.* 1: col. 1068 C. S. SOPHRONIUS, *Or. 2 in Annunt.*, 18: PG 87 (3), 3237 BD.

(7) S. IRENAEUS, *Adv. Haer.* III, 22, 4: PG 7, 959 A.

(8) S. IRENAEUS, *ibidem*.

(9) S. CYRILLUS HIEROS., *Catech.* 12, 15: PG 33, 741 AB

(10) S. EPIPHANIUS, *Haer.* 78, 18: PG 42, 728 CD - 729 AB.

(11) S. HIERONYMUS, *Epist.* 22, 21: PL 22, 408. Cf. S. AUGUSTINUS, *Serm.* 51, 2, 3: PL 38, 335; *Serm.* 232, 2: col. 1108. S. IO. CHRYSOSTOMUS, *In Ps.* 44, 7: PG 55, 193. S. IO. DAMASCENUS, *Hom. 2 in dorm. B. M. V.*, 3: PG 96, 728.

(12) Cf. CONC. LATERANENSE anni 649: MANSI 10, 1151. S. LEO M., *Epist. ad Flav.*: PL 54, 759. CONC. CHALCEDONENSE: MANSI 7, 462. S. AMBROSIUS, *De instit. virg.*: PL 16, 320.

(13) Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, 29 iun. 1943: AAS 35 (1943) pp. 247-248.

(14) Cf. PIUS IX, Bulla *Ineffabilis*, 8 dec. 1854: Acta Pii IX, 1, I, p. 616.

(15) Cf. PIUS XII, Const. Apost. *Munificentissimus*, 1 nov. 1950: AAS 42 (1950). Cf. S. IO. DAMASCENUS, *Enc. in dorm. Dei genitricis*, Hom. 2 et 3: PG 96, 722-762, speciatim col. 728 B. - S. GERMANUS CONSTANTINOP., *In S. Dei gen. dorm.* Serm. 1: PG 98 (3), 340-348; Serm. 3: col. 362. - S. MODESTUS HIER., *In dorm. SS. Deiparae*: PG 86 (2), 3277-3311.

(16) Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Ad coeli Reginam*, 11 oct. 1954: AAS 46 (1954), pp. 633-636. Cf. S. ANDREAS CRET., *Hom. 3 in dorm. SS. Deiparae*: PG 97, 1090-1109. - S. IO. DAMASCENUS, *De fide orth.*, IV, 14: PG 94, 1153-1168.

Ad n. 54.

(17) Cf. KLEUTGEN, textus reformatus *De mysterio Verbi incarnati*, cap. IV: MANSI 53, 290. Cf. S. ANDREAS CRET., *In nat. Mariae*, sermo 4: PG 97, 865 A. - S. GERMANUS CONSTANTINOP., *In ann. Deiparae*: PG 98, 322 BC. *In dorm. Dei*

parae, III: co]. 362 D. - S. IO. DAMASCENUS, *In dorm. B. V. Mariae*, Hom. 1: PG 96, 712 BC - 713 A.

(18) Cf. LEO XIII, Litt. Encycl. *Adiutricem populi*, 5 sept. 1895: ASS 15 (1895-96) p. 303. - S. PIUS X, Litt. Encycl. *Ad diem illum*, 2 febr. 1904: Acta, I, p. 154. - PIUS XI, Litt. Encycl. *Miserentissimus*, 8 maii 1928: AAS 20 (1928) p. 178.

(19) S. AMBROSIUS, *Expos. Lc. II*, 7: PL 15, 1555.

(20) Cf. Ps.-PETRUS DAM., *Serm.* 63: PL 144, 861 AB. - GODEFRIDUS A S. VICTORE, *In nat. B. M.*, Ms. Paris, Mazarine, 1002, fol. 109. - GERHOLDUS REICH., *De gloria et honore Filii hominis*, 10: PL 194, 1105 AB.

(21) S. AMBROSIUS, *l. c.* et *Expos. Lc. X*, 24-25: PL 15, 1810. - S. AUGUSTINUS, *Serm.* 191, 2, 3: PL 38, 1010. Cf. *In Io. Tr.* 13, 12: PL 35, 1499; etc. Cf. etiam ISAAC DE STELLA, *Serm.* 31: PL 194, 1863 A.

Ad n. 55.

(22) « Sub tuum praesidium ».

(23) CONC. NICAENUM II, anno 787: MANSI 13, 378-379. CONC. TRIDENT., sess. 25: MANSI 33, 171-172.

(24) Cf. PIUS XII, *Nuntius radioph.*, 24 oct. 1954: AAS 46 (1954) p. 679. Litt. Encycl. *Ad coeli Reginam*, 11 oct. 1954: AAS 46 (1954) p. 637.

Ad n. 56.

(25) Cf. PIUS XI, Litt. Encycl. *Ecclesiam Dei*, 12 nov. 1923: AAS 15 (1923) p. 581. - PIUS XII, Litt. Encycl. *Fulgens corona*, 8 sept. 1953: AAS 45 (1953) pp. 590-591.

(26) *Versus ad Vesperas et Laudes in festo B. V. Immaculatae Conceptionis.*